

ઈસ્લામમાં યુદ્ધના નિયમો અને શિષ્ટાચાર

ઈસ્લામ સિદ્ધાંતો, મૂલ્યો, નૈતિક ગુણો, ન્યાય, દયા અને સહિષ્ણુતાનો દીન (ધર્મ) છે. ઈસ્લામ આ સિદ્ધાંતો અને મૂલ્યો પર પોતાના દુશ્મનોની સાથે પણ વ્યવહાર કરવામાં પ્રતિબદ્ધ રહે છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ અને આપના સાથીઓને મકાના કાફિરોએ ખૂબ તકલીફો આપી હતી, પરંતુ જ્યારે મુસલમાનોને અલ્લાહ ત્રયાલાએ મકા-વિજયથી નવાજ્યા અને મકાના મુશ્રિકો વિશે નિર્ણયનો મામલો રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને સુપ્રત કરવામાં આવ્યો, તો મુશ્રિકોનું માનવું હતું કે આપ ﷺ તેમનાથી બદલો લેશે અને તેમને કઠોર સજા આપશે. પરંતુ સરવરે-કાયનાત ﷺ એ તેમના માટે જાહેર માર્ફાનું એલાન કરી દીધું અને ફરમાવ્યું :

«إِذْ هَبُوا فَأَنْتُمُ الظَّلَقَاءُ» [بىٰ هقي]

અર્થાત્, જાઓ, આજે તમારા માટે જાહેર માર્ફાની છે. (સુનન બયહકી)

રસૂલુલ્લાહ ﷺ પોતાના સેનાપતિઓને શિખામણ આપતા હતા :

«أَعْزُو إِلَيْكُمْ أَسْمَرَ اللَّهِ فِي سَبَبِي لِمَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ أَعْزُو وَلَا تَخْلُو وَلَا تَخْدِرُ وَلَا تَمْشِلُو وَلَا
تَقْنُنُو وَلَا لِيَدًا» [مسلم, તરમ્દી, અબ્ડાઉદ]

અર્થાત્, અલ્લાહનું નામ લઈને અલ્લાહના માર્ગમાં લડો, અને જેણે અલ્લાહને ન માન્યો તેનાથી જિહાદ કરો, લડો અને વચન-ભંગ ન કરો, અને યુદ્ધ-પશ્વાત પ્રામ થતા માલ-સામાનમાં ચોરી ન કરો, અને લાશને વિકૃત ન કરો. (અર્થાત્ હાથ-પગ, નાક અને કાન વગેરે ન કાપો), અને બાળકોને ન મારો (જેઓ અપુખ હોય અને લડાઈને લાયક ન હોય) (મુસ્લિમ, તિરમિઝી, અબૂ દાઉદ)

ઈસ્લામ બદલો નથી લેતો, અને ન લાશોને વિકૃત અને ટુકડે-ટુકડા કરવાની પરવાનગી આપે છે, જેમ કે મકાના કાફિરોએ ઉહેંના યુદ્ધમાં શહીદોના સરદાર હજરત હમજા બિન અબ્દુલ મુજાલિબ رض અને અન્ય શહીદોની લાશોને વિકૃત બનાવી હતી. ઈસ્લામ તદ્દન સહિષ્ણુતા અને ન્યાયનો ધર્મ છે. ઈસ્લામે અપ્રમાણિકતા અને વિશ્વાસઘાત, વચન-ભંગ, વૃક્ષોને કાપવા અને તેને બાળવા, પશુઓને મારી નાખવા, ઘરો અને ખેતીના પાકનો નાશ કરવો હરામ ઠેરવેલ છે, સિવાય અનિવાર્ય પરિસ્થિતિમાં અને ખૂબ જ સીમિત વર્તુળમાં અને એવા સ્વરૂપે કે દુશ્મન અપમાનિત થઈને પોતાને સુપ્રત કરવા માટે વિવશ થઈ જાય, જેમ કે નબી કરીમ ﷺ એ કેટલાક યુદ્ધોમાં યહૂદીઓની સાથે કર્યું હતું.

ઈતિહાસ સાક્ષી છે કે મુસલમાનોએ પોતાના દુશ્મનોની સાથે હંમેશા માર્ફાની અને દરગુજરનો વ્યવહાર કર્યો છે અને ક્યારેય વચન-ભંગ અને વિશ્વાસઘાત નથી કર્યો. જ્યારે અમીરુલ-મુ'મિનીન હજરત ઉમર બિન ખતાબ

﴿ ﴿ ફલસ્તિન (પેલેસ્ટાઇન) ગયા, જેથી બૈતુલ-મુકદ્દસની ચાવી રોમના પ્રિસ્ટીઓ પાસેથી લે, એ જ વખતે નમાઝનો સમય થઈ ગયો. તેમણે ચર્ચથી બહાર નીકળીને નમાઝ પઢી, એટલા માટે કયાંક એવું ન થાય કે અવિષ્યમાં મુસલમાનો આપના આ કાર્યને આધાર બનાવીને પ્રિસ્ટીઓના ઉપાસના-ગૃહને મસ્જિદ ન બનાવવા લાગે.

ઈસ્લામી ઈતિહાસના અંતિમ કાળમાં પણ મુસલમાનોનો આ માફી અને દરગુજર તથા સહિષ્ણુતાનો વર્ત૊વ બધા માટે ચક્કિત કરનારો હતો, જેમ કે મુહમ્મદ બિન ફાતેહ ﷺ એ જ્યારે કુસ્તુન્તુનિયા (કોન્સ્ટન્ટિનોપોલ) જીતી લીધું, તો તેમણે પ્રિસ્ટીઓને તેમની ઈબાદત માટે મુક્ત કરી દીધા અને પ્રિસ્ટી પાદરીઓની સાથે ખૂબ જ આદર અને માન-સન્માનનો વ્યવહાર કર્યો, ત્યાં સુધી કે તેમાંથી કેટલાક કહેવા માટે મજબૂર થઈ ગયા કે જે ઈજજત અને માન-સન્માન તથા આતિથ્ય-સત્કાર અમને મુસલમાનોથી મળ્યા તે અમને અમારા પ્રિસ્ટી ભાઈઓથી પણ નથી મળ્યા.

